

UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE

FAKULTA PRÍRODNÝCH VIED

KLÚČOVÉ KOMPETENCIE ŠKOLSKÉHO PSYCHOLÓGA

Bakalárska práca

2012

Katarína Novotná

UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE

FAKULTA PRÍRODNÝCH VIED

KLÚČOVÉ KOMPETENCIE ŠKOLSKÉHO PSYCHOLÓGA

Bakalárska práca

Študijný program: učiteľstvo biológie a psychológie (Učiteľské štúdium, bakalársky I. st., denná forma)

Študijný odbor: 1. 1. 1 učiteľstvo akademických predmetov

Školiace pracovisko: KPŠP – Katedra pedagogickej a školskej psychológie

Školiteľ: PaedDr., Anežka Hamranová, PhD.

NITRA, 2012

Katarína Novotná

Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre
Fakulta prírodných vied

ZADANIE ZÁVEREČNEJ PRÁCE

Meno a priezvisko študenta: Katarína Novotná
Študijný program: učiteľstvo biológie a psychológie (Učiteľské štúdium, bakalársky I. st., denná forma)
Študijný odbor: 1.1.1 učiteľstvo akademických predmetov
Typ záverečnej práce: Bakalárska práca
Jazyk záverečnej práce: slovenský

Názov: Kľúčové kompetencie školského psychológa
Anotácia: Záverečná práca je zameraná na charakteristiku a analýzu kľúčových kompetencií školského psychológa vo vzťahu k jeho pracovnej náplni.

Školiteľ: PaedDr. Anežka Hamranová, PhD.
Katedra: KPSP - Katedra pedagogickej a školskej psychológie
Vedúci katedry: PhDr. Viktor Gatiaľ, PhD.

Dátum zadania: 27.09.2010

Dátum schválenia: 27.10.2010

PhDr. Viktor Gatiaľ, PhD.
vedúci/a katedry

ABSTRAKT

NOVOTNÁ, Katarína: *Kľúčové kompetencie školského psychológa.*

[Bakalárska práca] – Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre,

Pedagogická fakulta; Katedra pedagogickej a školskej psychológie. –

Školiteľ: PaedDr. *Anežka Hamranová*, PhD. Stupeň odbornej kvalifikácie: Bakalár (Bc.).

– Nitra : PF UKF, 2012. Str. 38

Bakalárska práca sa zameriava na kľúčové kompetencie školského psychológa. Práca má teoretický charakter. V prvej časti je charakterizovaný termín školskej psychológie a jej história. V ďalšej časti autorka bližšie charakterizuje profesiu školského psychológa a kategorizáciu podľa rôznych autorov. Ďalej sa autorka bližšie zameriava na charakterizovanie vertikálneho členenia činnosti školského psychológa a nakoniec opisuje v konkrétnejšej rovine funkciu školského psychológa pri práci so žiakmi, ktorí majú problémy s učením, správaním, alebo v profesijnej orientácii.

Kľúčové slová: školská psychológia, školský psychológ, problémoví žiaci, kompetencie školského psychológa

ABSTRACT

NOVOTNÁ, Katarína: *Key competencies of schol psychologist*

[Bachelor theses] – Constantine the Philosopher University in Nitra,

College of education; Pedagogic and school psychology department. –

Adviser: PaedDr. *Anežka Hamranová*, PhD. Level of Professional qualification: Bachelor (Bc.). - Nitra : PF UKF, 2012. Pages 38

This bachelor thesis focus on key competencies of schol psychologist. The tesis has a theoretical nature. This part describes concept of schol psychology and its history. In the next part author describes the profession od schol psychologist in more detail and categorization of his work according to different authors. In the last part, author focuses on the characterization of vertical classification of the schol psychologist workd and finally author describes function of schol psychologist at work with pupils, who have difficultes in learning, behavior and proffesional orientation.

Key words: schol pyschology, school psychologist, problems pupils, competencies of schol psychologist

Obsah

0 ÚVOD	7
1 ŠKOLSKÁ PSYCHOLÓGIA.....	9
1.1 Vymedzenie pojmu „školská psychológia“	9
1.2 História školskej psychológie	10
2 ŠKOLSKÝ PSYCHOLÓG.....	14
2.1 Funkcia školského psychológa	14
2.2 Náplň práce školského psychológa	15
2.3 Sekvenčný model činnosti školského psychológa.....	18
3 VERTIKÁLNE ČLENENIE ČINNOSTI ŠKOLSKÉHO PSYCHOLÓGA	20
3.1 Vzťah školský psychológ – riaditeľ	20
3.2 Vzťah školský psychológ - pedagogický zbor	21
3.3 Vzťah školský psychológ – konkrétny učiteľ.....	21
3.4 Vzťah školský psychológ – školská trieda.....	22
3.5 Vzťah školský psychológ – jednotliví žiaci	23
3.6 Vzťah školský psychológ- rodič.....	24
4 PROBLÉMY ŽIAKOV V UČENÍ, SPRÁVANÍ A V PROFESIONÁLNEJ ORIENTÁCII...25	
4.1 Problémy žiakov v učení	25
4.1.2 Eliminácia problémov v učení.....	28
4.2 Problémy žiakov v správaní.....	29
4.2.1 Identifikácia problémov žiakov v správaní	29
4.2.2 Eliminácia problémov žiakov v správaní.....	31
4.3 Pomoc pri výbere profesijnej orientácie žiakov.....	32
5 ZÁVER	33
6 BIBLIOGRAFIA	35

0 ÚVOD

Školský psychológ už nejakú dobu u nás funguje, no zatiaľ sa táto funkcia nemala možnosť dostať do povedomia všetkých ľudí. V posledných rokoch sa však čím ďalej, tým viac školský psychológ podieľa na výchove a vzdelávaní na školách. Niektoré školy, si zatiaľ nemôžu pripísať túto funkciu do charakteristiky svojej školy, no je to z mnohých dôvodov. Či už táto škola nemá prostriedky, alebo vedenie školy ani nemá vedomosť o tom, že služby školského psychológa môže využívať. Niektoré školy však obsadili túto funkciu nedávno a pomaly ale isto sa školskí psychológovia stávajú súčasťou školského systému.

V tejto práci sa venujem tým školám, ktoré si miesto pre obsadenie tejto funkcie našli. Postavenie školského psychológa v systéme školy je však špecifické. Ten sa ocitá v učiteľskom zbore a náplňou jeho práce je aj spolupráca s ním, no rovnako aj so žiakmi, učiteľmi ale aj s vedením školy. Medzi učiteľmi je školský psychológ novým elementom, ktorý má úplne inú špecifikáciu a náplň práce ako oni. Preto môže byť jeho vnímanie dvojaké. Na jednej strane sú učitelia, ktorí poznajú náplň práce školského psychológa a vnímajú ho ako pozitívny článok, ktorý im môže pomôcť pri riešení problémov. Na strane druhej sú učitelia, ktorí nemajú až takí pozitívny prístup ku školskému psychológovi, pretože sa obávajú o autonómnosť svojej práce a rozhodovania. Je treba si však uvedomiť, že školský psychológ sa nestáva súčasťou školy preto, aby narúšal postupy učiteľov pri vyučovaní, ale hlavne kvôli tomu, aby im pomohol a tým pádom aj žiakom, pri vedení výchovno- vzdelávacieho procesu a v prípade potreby pomáhal odstraňovať chyby v tomto procese.

Dnes verejnosť vníma školského psychológa ako človeka, ktorého navštevujú žiaci alebo učitelia v situáciách, keď majú problém. V tejto práci však chcem poukázať na to, že v jeho kompetencii je aj prevencia pred problémami a rovnako aj poradenské služby žiakom napríklad pri výbere školy, či profesie.

V prvom rade som pre svoju bakalársku prácu používala knižničné zdroje a to najmä od významných autorov, ktorí sa pričínili o rozvoj školskej psychológie na Slovensku ako J. Hvozdič, E. Gajdošová, či L. Ďurič. Ďalšia použitá literatúra sa týkala hlavne okruhu témy školský psychológ, ale taktiež aj všeobecnej psychológie, pedagogiky, či rôzne zborníky ale rovnako aj odborné internetové stránky.

Veľmi výraznou pomôckou mi však bol rozhovor so školskou psychologičkou na základnej škole na Nábřeží mládeže v Nitre, ktorý sa uskutoční v rámci exkurzie, ktorú

zabezpečila PaedDr. *Anežka Hamranová*, PhD. Na tejto exkurzii som sa dozvedela veľa o práci školského psychológa. Nešlo tak ani o nové informácie, o ktorých by som z teoretických poznatkov nevedela, no hlavne som získala veľmi ucelenú predstavu o tejto práci a hlavne, čo je jej podstatou a ako prebieha v praxi.

Preto sa aj v tejto práci snažím vytvoriť ucelený prehľad kompetencií školského psychológa, pretože pod tento pojem môžeme zahrnúť veľmi veľa činností, no snažím sa zameriavať a bližšie charakterizovať práve tie, ktoré sú najviac využívané.

V prvej kapitole charakterizujem školskú psychológiu ako takú.. Táto kapitola sa člení na dve podkapitoly. V prvej vymedzujem pojem školskej psychológie podľa rôznych prameňov, no snažím sa aby predstava o definícii tejto funkcie zostávala ucelená . V druhej podkapitole sa venujem teoretickej stránke histórie školskej psychológie a teda ako táto disciplína vznikala a rovnako aj prenikala na Slovensko.

V kapitole číslo dva sa dostávam k pojmu školský psychológ a jeho definícii. Prvá podkapitola sa zameriava na funkciu školského psychológa, akú má v rámci školy. Druhá podkapitola opisuje náplň práce školského psychológa podľa rôznych zdrojov a posledná podkapitola sa venuje opisu sekvenčného modelu činnosti školského psychológa, ktorý považujem za základnú kategorizáciu činnosti školského psychológa.

V tretej kapitole charakterizujem členenie práce školského psychológa na vertikálnej úrovni a teda čo sú jeho kľúčové činnosti v rámci vzťahov školský psychológ verzus riaditeľ pedagogický zbor, konkrétny učiteľ, trieda, jednotliví žiaci a rodič.

V poslednej a teda štvrtej kapitole sa zameriavam na mnou vybrané kľúčové oblasti, v ktorých sa najviac využívajú kompetencie školského psychológa a to sú žiaci s problémami v učení, žiaci s problémami v správaní a žiaci s problémami v profesijnej orientácii. Snažím sa charakterizovať tak ako identifikáciu týchto problémov, rovnako aj metódy na ich odstránenie, alebo aspoň obmedzenie.

Informácií o náplne práce školského psychológa je veľmi veľa, no v tejto práci sa snažím najmä o to, aby som vytvorila ucelený systém a kategorizáciu tých najdôležitejších kompetencií školského psychológa.

1 ŠKOLSKÁ PSYCHOLÓGIA

Na začiatku témy je potrebné vymedziť hlavnú oblasť témy, ktorou je školská psychológia. V prvej kapitole sa zaoberáme touto témou, pretože školská psychológia, vedná disciplína ako taká je kolískou školských psychológov. Títo ďalej v tejto aplikovanej psychologickkej disciplíne (Gillnerová a kol., 2000) nachádzajú teoretické zázemie. Dá sa povedať, že školskí psychológovia reprezentujú školskú psychológiu ako profesiu. (Valihorová, Gajdošová, 2010).

V tejto kapitole sa pokúsime odpovedať na otázky čo to vlastne školská psychológia je, aký vzťah má k iným odborom a kedy vlastne môžeme povedať že ide o školskú psychológiu.

1.1 Vymedzenie pojmu „školská psychológia“

Školská psychológia je disciplína, v ktorej sa uplatňujú „*psychologické poznatky, prostriedky, metódy a techniky v podmienkach školy, alebo pre školu*“¹ (Gillnerová a kol., 2000, s. 50). Valihorová, Gajdošová (2010) vymedzujú širšie a užšie pojmá školskej psychológie. V užšom slova zmysle je školská psychológia „*psychologickou špecializáciou, psychológiou školy, ktorá skúma a vysvetľuje psychologické aspekty činnosti školy ako edukačného systému, výchovno vzdelávacej ustanovizne, a študuje metodologické otázky, možnosti profesionálneho uplatňovania psychologických poznatkov, psychologických techník, metód a postupov v škole*“ (Valihorová, Gajdošová 2010, s. 1, 2).

V širšom zmysle je definovaná ako „malú pedagogickú psychológiu“² a pod tým je myslená teoreticko- aplikačná disciplína, skúmajúca psychologické premenné v školách.

Veľký psychologický slovník definuje školskú psychológiu ako „*odbor, ktorý skúma a ovplyvňuje zo psychologického hľadiska priebeh, podmienky a výsledky školskej výchovy, a vzdelávania a je súčasťou pedagogickej psychológie*“ (Hartl, Hartlová, 2010, s.472).

To je ale iba jeden uhol pohľadu. Napríklad vo svojej knihe Psychologie pro učitele (2007) uvádzajú Jan Čáp a Jiří Mareš, že pedagogická psychológia je všeobecnejšia a teoretickejšia ako školská psychológia, ktorá sa skôr zameriava a prax a na riešenie

---

¹ Vymedzenie „v podmienkach školy, alebo pre školu“ je dôležité najmä pri vymedzení náplne školského psychológa

² Pedagogická psychológia- skúma zmeny v psychike žiaka v procese výchovy a vzdelávania

konkrétnych problémov, no nezaraďujú tieto dve disciplíny hierarchicky pod seba. Školskú psychológiu vymedzujú ako odbor, ktorý rieši výchovné a vzdelávacie problémy, v kontexte školy, zo psychologického hľadiska. Jednotlivým žiakom, ale aj školským triedam, či učiteľom, učiteľským zborom a vedeniu pomáha s ich špecifickými problémami. Rovnako aj radí rodičom v ich výchovnej otázke (Čáp, Mareš, 2007, s.28).

Rita Atkinson definuje tieto disciplíny podobným spôsobom, a to že školskí psychológovia pomáhajú žiakom zvládať problémy s učením a rovnako aj emočné problémy a naproti tomu, pedagogickí psychológovia sa zaoberajú problematikou vyučovania a učenia. (Atkinson et al., 2003, s. 25).

Z odbornej literatúry vyplýva, že školská psychológia je disciplína, ktorá sa zameriava skôr na prax, snaží sa predchádzať problémom, ktoré sa vyskytnú v školskej praxi alebo vzniknuté problémy riešiť. Pedagogická psychológia je oproti tomu viac teoretická a nerieši len problémy, ale zaoberá sa aj ideálnymi formami a teda ako by sa malo správne učiť a podobne. Samozrejme ale tieto dve aplikované disciplíny sú veľmi úzko prepojené a ich spolupráca je nevyhnutná.

„Školská psychológia má za sebou sto rokov existencie a nepostrehol som, že by ju niekto spochybňoval“ (Mertin, 1997).

1.2 História školskej psychológie

Hartl a Hartlová (2000) o školskej psychológii píšú, že ide o mladú disciplínu. No Valihorová a Gajdošová (2011) uvádzajú, že tendencia využívať psychológiu v pedagogike má veľmi dlhú históriu. Pojem času je v tejto téme veľmi relatívny, záleží na tom, ako si ho sami vymedzíme, pretože rôzni autori datujú vznik školskej psychológie v rôznom čase, záleží na tom, ktoré udalosti a medzníky považujeme za najdôležitejšie.

Jeden z názorov znie, že školská psychológia ako vedecká disciplína vznikla na prelome 19. a 20. Storočia. Túto udalosť ovplyvnilo niekoľko dôležitých faktorov. Jedným z nich bol vznik psychológie ako samostatnej vedy, datuje sa na rok 1879 a o jej vznik sa pričínili Wundt. Druhým dôležitým faktorom bol vplyv evolučných teórií na vznik psychológie dieťaťa a vývinovej psychológie a teda možnosť merania a zistenia intelektu u detí, ktoré do praxe aplikoval napríklad Binet. Ten svoje výskumy uskutočňoval priamo na školách a tak preniesol teóriu psychológie priamo do pedagogickej praxe (Valihorová, Gajdošová, 2011).

Prvý titul školského psychológa získal v roku 1912 Cyril Burt v Anglicku aj napriek tomu, že túto funkciu chcel zriadiť už Wiliam Stern v roku 1907, no už v roku 1899 v Chicagu vytvoril prvý školský odbor pre štúdium detí. V roku 1922 Hegg zakladá pracovisko školskej psychológie (Hvozdič, 1986). Valihorová a Gajdošová (2011) nazývajú toto obdobie ako predhistorické a predvedecké štádium.

Napríklad vznik pedagogickej psychológie, ktorá je v školskej psychológii úkazom kontaktu sa datuje vydaním prvej trojdielnej učebnice pedagogickej psychológie, ktorej autorom bol Edward Lee Thorndike (Hartl, Hartlová, 2010). Tieto skutočnosti sú dôkazom toho, že psychológia a najmä školská psychológia prenikala do školskej praxe skôr.

Prelomovým rokom sa stal rok 1944, kedy sa Americká psychologická spoločnosť spojila s Americkou spoločnosťou aplikovanej psychológie. Školská psychológia sa tak stala súčasťou novej organizácie.

V článku Medzinárodné perspektívy školskej psychológie autori uvádzajú, že školská psychológia bola uznaná ako samostatný odbor až po druhej svetovej vojne (Oakland, Brue, 1996).

„Vývoj školskej psychológie bol veľmi intenzívny v USA, Veľkej Británii, Francúzsku a Nemecku. Kvalita a organizácia poskytovania tejto služby boli vždy závislé na tom, aká dôležitosť bola prikladaná vzdelaniu, ako bol rozvinutý systém verejného školstva a aké boli ekonomické podmienky danej zemi“ (Zapletalová, 2002, s.1). V roku 1984 bol zorganizovaný inštitúciami UNESCO a IBE ³rozsiahly prieskum o postavení školskej psychológie, v ktorom sa skúmali aj také oblasti, ako sú role, funkcie školského psychológa, demografické charakteristiky, získavanie kvalifikácie, legislatívne, profesijné a politické dokumenty, ktoré sú s touto profesiou spájané (Oakland, Brue, 1996). UNESCO odporučilo zavádzať funkciu školského psychológa už v roku 1945. V roku 1975 usporiadal výbor The International School Psychology Committee prvé kolokvium školskej psychológie, ktoré sa konalo v Mníchove. Na jeho základe bola v roku 1982 ustanovená organizácia International School Psychology Association, alebo skrátene ISPA.

Čo sa týka presadzovania školskej psychológie u nás, vtedy ešte v Československu, tak prof. C. Stejskal tvrdí, že funkcia školského psychológa, respektíve školského poradcu sa spomínala už v 30. rokoch.(Mareš,1997). V tomto čase vychádzali aj rôzne články, ktoré sa týkali školského psychológa a poradenstva v škole (Hvozdič, 1986). Prvá obsiahlejšia publikácia, ktorá niesla názov Funkcie školského psychológa, vyšla v roku 1934 a jej

---

³ IBE – International Bureau of Education

autorom bol F. Ohera. Venoval sa tu celej problematike školského psychológa a vymedzil okruhy jeho práce. Podľa neho by sa mal školský psychológ venovať diagnostikou vývoja dieťaťa a jeho predpoklady pre strednú školu, mal by diagnostikovať jeho psychické schopnosti a osobnosť, mal by pracovať s neprospiievajúcimi žiakmi, venovať sa nesprávnemu správaniu žiakov, spolupracovať pri výskumnej činnosti a rovnako aj spolupracovať s učiteľmi a rodičmi žiakov (Valihorová, Gajdošová, 2011).

Na Slovensku sa lepšie darilo školskej psychológii ako v Čechách. Tu ju presadzovali Hvozdič a Ďurič (Zapletalová, 2002). Školská psychológia sa začala rozvíjať v 20. a 30. rokoch 20. storočia. Prvým príspevkom k téme služieb školského psychológa u nás bol článok „O úlohách školního psychológa“, ktorý napísal C. Stejskal (Gajdošová, 1998). Významným medzníkom sa stalo založenie Katedry pedagogickej psychológie s oddelením školskej psychológie na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave v roku 1965 (Hvozdič, 1986). 50. a 60. roky boli ťažké pre rozvoj psychologických disciplín.

Školská psychológia ako samostatná teoreticko- aplikovaná psychologická disciplína sa u nás vytvorila v roku 1970 a to hlavne úsilím J. Hvozdiča a ďalších slovenských psychológov ako napríklad E. Ďurič, O. Blaškovič, M. Jurčo, ktorí spoločne vypracovali v 70. rokoch koncepciu práce školského psychológa. V roku 1990 nastala nová etapa v oblasti školskej psychológie. Na I. zakladajúcom zjazde v Košiciach za prítomnosti A. Mendelovej⁴ zo Švédska bola založená Asociácia školskej psychológie (Gajdošová, 1998). Školská psychológia získala ukotvenie v zákone v roku 1993. Zákony pripravovali v rokoch 1991 a 1992 určení zástupcovia Asociácie školských psychológov. Týmto zákonom dostali školy možnosť prijímať školských psychológov do trvalého pracovného pomeru, buď ako zamestnancov školy alebo ako pracovníkov pedagogicko-psychologickej poradne (Gajdošová, 1998). Vymedzenie školského psychológa v zákone znie: „Školský psychológ vykonáva odborné činnosti v rámci orientačnej psychologickéj diagnostiky, individuálneho, skupinového alebo hromadného psychologického poradenstva, psychoterapie, prevencie a intervencie k deťom a žiakom s osobitným zreteľom na proces výchovy a vzdelávania v školách a školských zariadeniach; vykonáva aj odborné činnosti psychologického poradenstva v oblasti rodinných, partnerských a ďalších sociálnych vzťahov. Poskytuje psychologické poradenstvo a konzultácie

---

⁴ A. Mendelová- vtedajšia prezidentka Medzinárodnej asociácie školskej psychológie (ISPA)

zákonným zástupcom a pedagogickým zamestnancom škôl a školských zariadení. Pripravuje podklady pre odborných zamestnancov poradenských zariadení⁵“.

Výskum z roku 1991 (Hu, Oakland, 1991, in Valihorová, Gajdošová, 2010), dokazuje, že školská psychológia je disciplína, ktorá kladie na svojich členov stále väčšie nároky , no ktorá má v dnešnej meniacej sa spoločnosti, veľmi dobrú perspektívu (Valihorová, Gajdošová, 2010).

---

⁵Zákon o pedagogických zamestnancoch:
http://www.aspsr.sk/index.php?option=com_wrapper&view=wrapper&Itemid=194

2 ŠKOLSKÝ PSYCHOLÓG

Na školách pôsobí už zhruba od roku 1991 rada školských psychológov (Štech, 2002) a pretože v tej dobe nebol školský psychológ ako taký ukotvený v zákone, boli títo ľudia vedení ako učitelia, vychovávateľa alebo pracovali na takzvanú dohodu o pracovnej činnosti, pretože už v tej dobe niektorí ľudia poznali prednosti pôsobenia psychológa priamo na školách (Lazarová, 2008).

Prečo je vlastne školský psychológ na škole potrebný? V súčasnej dobe sa zvyšuje výskyt násilia a agresie na školách, zvyšuje sa riziko užívania návykových látok a spoločne s vysokými nárokmi škôl na deti v nich rastie úzkosť, prejavujú sa depresie (Terjesen, Kassay, Bolger, 2008). Týchto trendov na školách v budúcnosti, zdá sa nebude ubúdať, naopak, Furnham tvrdí, že vďaka stále sa zhoršujúcej životnej úrovni širokých vrstiev obyvateľstva možno očakávať ešte väčší nárast negatívnych faktorov v správaní, kognitívnom, sociálnom aj emocionálnom vývine žiakov (Furnham, 1997).

Táto kapitola sa snaží odpovedať na otázku, prečo je školský psychológ v škole potrebný, aké sú odborné definície pojmu školský psychológ a uvediem aj jeho hlavné funkcie, rozčlenené podľa rôznych autorov.

2.1. Funkcia školského psychológa

Ako sme spomínali v úvode, v školách narastajú problémy rôzneho druhu. Keďže škola je výchovno- vzdelávacia inštitúcia, ktorá okrem didaktických úloh formuje schopnosti a osobnosť žiaka (Valihorová, Gajdošová, 2010), je potrebné, aby boli na škole odborníci, ktoré tieto funkcie vedú vykonávať.

Funkcia školského psychológa je typickým príkladom, kedy funkcia vzniká „zdola“ a teda na základe potrieb škôl, učiteľov, žiakov a ich rodičov. Jeho výhodou je, že pracuje priamo na škole, a teda pozná vnútorné prostredie školy a v spolupráci s riaditeľom školy a učiteľmi môže cielene ovplyvňovať vnútorné vzťahy (Mareš, 1997). Ich spolupráca je kontinuálna a vzhľadom na to, že psychológ pracuje priamo v škole, má lepší prístup k problémovým situáciám hneď na začiatku.

Výhodou je rovnako aj znalosť ľudí v systéme školy. Žiak pozná psychológa, ten je mu dostupný a tým pádom nie je potrebné nijaké objednávanie, dochádzanie a nie sú tu

žiadne dlhé čakacie doby, a tak sa zvyšuje pravdepodobnosť, že žiak alebo rodičia tieto služby naozaj využijú (Mareš, 1997).

Školský psychológ je neustále k dispozícii, a môže okamžite reagovať na krízovú intervenciu, rovnako dobre pozná aj jednotlivé triedy, a žiakov, ktorých má v dlhodobej starostlivosti má možnosť pozorovať, pozná ich individuálny psychický vývoj, pozná rodinné, emočné a sociálne prostredie z ktorého žiak pochádza a preto sa často školský psychológ môže tešiť žiakovej dôvere (Braun, 2001).

Poslaním školského psychológa je poskytovanie služieb v prvej línii poradenskej práce, úzko spolupracovať s pedagogicko- psychologickými poradňami a špeciálnymi pedagogickými centrami, ktoré tvoria druhú líniu.

Zavedenie školského psychológa priamo do škôl je znakom vyspelosti spoločnosti, ktorej školskú politiku ovplyvňuje integračná a inkluzívna tendencia (Metodika, 2001).

2.2 Náplň práce školského psychológa

Skúsenosti zo zahraničia ale rovnako aj predstavy o tom, čo školy potrebujú boli základom pre odborné diskusie, ktoré sa zameriavali na náplň práce školského psychológa (Lazarová, 2008).

V tejto časti práce sa zameriavam na konkrétnu činnosť školského psychológa, na jeho kompetencie a oblasti práce, ktorým sa venuje. Kategorizácie činnosti školského psychológa sú rôzne, preto sa snažím predstaviť aspoň niektorí z hlavných a neskôr pre kompletnosť a ucelenosť informácií bližšie charakterizovať tie najdôležitejšie kompetencie.

Na mnohých školách už školskí psychológovia dnes majú svoj miesto, a veľa ďalších o nich prejavuje záujem. V mnohých prípadoch sa však stáva, že ani samotné vedenie školy nemá celkom jasnú predstavu o tom, v čom spočíva náplň práce a kompetencie školského psychológa (Lazarová, 2008). Preto je pre obe strany dobré hneď na začiatku si vymedziť podmienky a očakávania, aby sa neskôr predišlo rôznym konfliktom, ktoré by mohli ohrozovať prácu a poslanie školského psychológa.

Vlastná pracovná náplň školského psychológa sa však odvíja od viacerých faktorov. Veľmi dôležitú rolu tu hrá umiestnenie školy, socioekonomická úroveň rodín, ktoré žijú v okolí školy, od osobnosti riaditeľa a jednu z najdôležitejších rolí hrá osobnosť školského psychológa a jeho profesionálne zručnosti (Strach, Veselá, 2002). Ak skúsime

analyzovať prácu školského psychológa na základe týchto tvrdení, môže sa zdať, že náplň práce psychológa je veľmi variabilná. Aj napriek tomu sa budeme snažiť v tejto časti zhrnúť základné okruhy kompetencií školského psychológa.

Jedno zo základných delení vymedzuje kompetencie školského psychológa na priame a nepriame. Vo všeobecnosti môžeme povedať, že priame služby predstavujú poradenstvo týkajúce sa individuálnej osobnosti či už žiaka, rodiča, alebo učiteľa, a rovnako aj školskej a profesijnej oblasti. Často uvádzané nepriame služby zahŕňajú diagnostiku, hodnotenie, a na základe toho poradenstvo pre učiteľov, rodičov, odporúčania, rady a rozhodovania týkajúce sa zaradenia dieťaťa do špeciálnej pedagogickej starostlivosti (Oakland, Brue, 1996).

Gajdošová (1997) poukazuje na Asociáciu školskej psychológie, ktorá vymedzuje činnosť školského psychológa na preventívnu, identifikačno- diagnostickú, intervenčnú, prieskumne- výskumnú, informačnú a orientačnú.

Gajdošová a Valihorová (2010) uvádzajú, rozdelenie na vertikálnu a horizontálnu úroveň. Horizontálna rovina sa zaoberá rozčlenením činností psychológa podľa oblastí v ktorej má pôsobiť. Vertikálna úroveň⁶ súvisí s hierarchiou zariadenia školy, to znamená že školský psychológ pracuje s vedením školy, učiteľským zborom, jednotlivými učiteľmi, žiakmi, ale aj rodičmi.

Základná kategorizácia činnosti školského psychológa vymedzuje na úrovni základných a stredných škôl nasledovné úlohy:

- ovplyvňuje a zaisťuje vhodnú úroveň kognitívneho vývoja a kognitívneho procesu žiakov,
- spolupodieľa sa na rozhodovaní o preradení alebo zaradení žiakov do špeciálnych škôl,
- zisťuje, aké sú predpoklady žiakov a študentov, ich charakterové vlastnosti, motiváciu a podobne,
- s výchovným poradcom sa spolupodieľa na kariérom poradenstve,
- pripravuje integráciu pre žiakov so špeciálnymi výchovno- vzdelávacími potrebami pri zaradení do bežných škôl,
- vytvára program pre rozvoj žiakov s telesným a mentálnym postihnutím a spolupodieľa sa na ich výchove,

---

⁶ Vertikálne členenie bližšie charakterizujem v 3. kapitole

- pracuje so žiakmi so špeciálnymi potrebami (tak ako aj neprospievajúci žiaci a žiaci učiaci sa pod svoje možnosti, tak aj tvoriví a nadaní žiaci),
- identifikácia žiakov s poruchami správania,
- v spolupráci so špecializovanými psychológmi pracuje s deťmi v kríze,
- podieľa sa na vytváraní pozitívnej klímy v škole,
- ak má pedagogické vzdelanie, môže vyučovať predmety psychológia, či etická výchova,
- pomáha vytvárať a zlepšovať metódy a techniky k lepšiemu spoznaniu žiakov (Gajdošová, 2001).

Braun vo svojej koncepcii v kapitole nazvanej Metódy a formy práce opisuje nasledovné činnosti psychológa:

- práca s triedou, zriaďovanie triednických hodín, prevencia a osobnostný rozvoj, diagnostika a intervencia pri narušených vzťahoch medzi deťmi,
  - práca so skupinami detí, ich základom sú resocializačné skupiny,
  - individuálna práca so žiakmi a sem zahŕňa diagnostiku, krízovú intervenciu, starostlivosť o integrovaných a nadaných žiakov, rovnako ide aj o terapeutickú prácu,
  - práca s učiteľmi formou konzultácií, seminárov a spolupracuje s nimi aj metodicky. Pomáha im aj vyrovnávať sa so stresom, syndrómom vyhorenia a záťažovými momentmi,
  - spolupracuje s odborníkmi z oblasti psychológie a pedagogiky,
  - komunikácia s rodičmi
- (Braun, 2001).

Ako vidíme, kategorizácia sa líši nielen svojou rozsiahlosťou, ale aj podrobnosťou a konkrétnosťou. V odbornej literatúre sa uvádza ešte množstvo ďalších, ktoré sa od tých, tu uvedených líšia v mnohých ohľadoch.

Na prelome milénia vznikali rôzne výskumy, ktoré sa zapodievali nielen vymedzením práce školského psychológa ako takej, ale zisťovali, ktorým činnostiam školský psychológ venuje najviac času. Podľa štúdie, ktorú vypracoval Štech (2002), školskí psychológovia najčastejšie riešia tieto situácie: krízová intervencia, problémy

s učením, riešenie problémov v interpersonalných vzťahoch, osвета a vzdelávanie najmä učiteľov, práca so skupinami, keď je psychológ v roli pedagóga.

Profesia školského psychológa je veľmi rôznorodá a neľahká, no aj napriek tomu sa aj tu nájdu isté výhody, ktoré je podľa mňa dôležité spomenúť.

„Nesporným prínosom práce školského psychológa je, že môže pozorovať prirodzené prostredie školy a v dôsledku toho odhaľovať spôsoby vzniku niektorých problémov“ (Zapletalová, 2001, s. 113).

„Charakter psychologickéj práce v škole umožňuje psychológom hľadať problémy a nachádzať cesty k ich riešeniu v prostredí školy rýchlejšia a efektívnejšie, pretože môžu veľmi rýchlo vstupovať do dialógu s učiteľmi, spolužiakmi problémových detí a s ich rodičmi“ (Metodika, 2001, s.44)

Práve dobrá znalosť prostredia môže byť veľkou výhodou pre psychológa. Ďalšou výhodou môže byť napríklad aj rýchlosť poskytovanej pomoci a rovnako aj to, že školský psychológ môže sledovať, ako sa osvedčuje jeho riešenie problému, poprípade má možnosť ho zmeniť, respektíve prispôbiť situácii a môžu tak získať kvalitnú spätnú väzbu o svojej práci (Metodika, 2001). Rovnako aj klienti zostávajú v prostredí školy a nestrácajú kontakt s prirodzeným prostredím (Zapletalová, 2001).

2.3 Sekvenčný model činnosti školského psychológa

Základnou charakteristikou práce školského psychológa je sekvenčný model činnosti školského psychológa, ktorý prezentoval J. Hvozdič. Tento model vychádza z krokov, ktorými školský psychológ postupuje pri riešení problémov (Gajdošová, 1998).

1. Identifikácia systému- identifikácia žiakov, učiteľov, rodičov, výchovno-vzdelávacieho procesu a podobne,
2. Diferenciácia systému- na eufunkčne fungujúci systém (väčšina žiakov, učiteľov a iných činiteľov, ktorí si plnia svoje povinnosti), dysfunkčne fungujúci systém (žiaci, učitelia, rodičia, ostatné faktory, ktorých činnosť nie je adekvátna) a subsystém možností a rezerv systému (prostriedky a ľudia, ktoré môžu dopomôcť k lepšiemu fungovaniu systému),

3. Etapa premýšľania, možností a rozhodovania sa o stratégiách na vylepšenie systému- konečné rozhodnutie školský psychológ prednesie celému učiteľskému kolektívu,
4. Realizácia rozhodnutí – realizujú sa návrhy intervencií, riešení problémov, ktoré boli navrhnuté. Treba však brať do úvahy náročnosť problémov a vyčleniť si časovú rezervu na riešenie problémov,
5. Zhodnotenie úspešnosti – spätné informácie o výsledkoch zmien (Hvozdík, 1986).

3 VERTIKÁLNE ČLENENIE ČINNOSTI ŠKOLSKÉHO PSYCHOLÓGA

V predchádzajúcej kapitole sme uviedli, že jedným z mnohých kategorizácií činnosti školského psychológa je delenie na vertikálnu a horizontálnu úroveň. Pripomenieme ešte raz, že úroveň horizontálna diferencuje činnosti podľa oblastí, ktoré vykonáva. Napríklad či rieši problémy žiakov v učení, sociálne vzťahy, alebo profesijnú orientáciu. Úroveň vertikálna je vyplýva z hierarchie školy a teda v tejto kapitole budem hovoriť o spolupráci školského psychológa s riaditeľom, učiteľským zborom, učiteľom, so školskou triedou, so žiakom samotným, a s rodičmi.

3.1 Vzťah školský psychológ – riaditeľ

Jedným z najdiskutovanejších vzťahov v téme školskej psychológie je vzťah medzi školským psychológom a riaditeľom tej danej školy. Ukazuje sa, že je to jeden z najdôležitejších vzťahov, no kladie pre obe strany vysoké požiadavky. Avšak, zložitost' tohto vzťahu býva často redukovaná na vetu „Riaditeľ školy vytvára podmienky pre poskytovanie poradenských služieb na škole“. Preto sa veľmi často stáva, že školský psychológ nastupuje na školu bez toho, aby mu boli jasné presné podmienky, no problémom býva aj to, že tieto podmienky často presne nedefinuje ani riaditeľ (Zapletalová, 2002).

V okamihu nástupu do školy dochádza k prvým korekciám vzájomných očakávaní. Tu práve sa prejavuje zložitost' vzťahu školský psychológ verus riaditeľ. Riaditeľ je v tomto prípade nadriadený, no školský psychológ je vo väčšine prípadov oveľa väčším odborníkom v danej oblasti. Preto je dôležité priamo zadefinovať a vymedziť oblasť práce školského psychológa, presné pôsobiace pole jeho práce a kompetencie, ktoré vyplývajú z tejto funkcie. Riaditeľ môže mať obavy z odhalenia vlastných profesijných nedokonalostí, a vtedy sa školský psychológ stáva akoby sprievodcom, snaží sa zachytiť rozporuplnosti alebo nejasnosti v zadaniach, respektíve preformulovať ciele a požiadavky, ktoré boli vyslovené.

Korektnosť a správnosť vzťahu medzi školským psychológom a riaditeľom školy je veľmi dôležitá, nakoľko to ovplyvňuje kvalitné rozvíjanie ďalších vzťahov k ostatným článkom systému a to žiakom, no rovnako aj k pedagogickému zboru či rodičom žiakov (Valihorová, Gajdošová, 2010).

3.2 Vzťah školský psychológ - pedagogický zbor

Už v roku 1922 Stern upozorňoval na školských psychológov, keď hovoril, že školský psychológ by mohol organizovať vzdelávanie učiteľov. No proti tomuto názoru sa pedagógovia búrili, pretože nechceli, aby školský psychológ zasahoval do práce, ktorú má vykonávať práve ten učiteľ a aby narušal jeho samostatnosť (Zapletalová, 2002).

No aj po dlhej dobe sa ukazujú Sternove názory ako relevantné. Školský psychológ môže nenásilne, prirodzene usporadúvať rôzne semináre pre učiteľský zbor, aby im predniesol a zároveň aj uviedol do praxe rôzne pedagogicko-psychologické poznatky. Dnes ide predovšetkým o problematiku metaučenia⁷, vyučovacieho štýlu, učebného štýlu žiakov, zaobchádzanie s deťmi so špecifickými poruchami učenia, správania alebo aj o integráciu detí so zdravotným postihnutím⁸.

Ako veľmi užitočné sa ukazujú kauzistické semináre pre učiteľov, ktoré sú orientované na široké spektrum problémov ich žiakov. Jedná sa o konkrétne problémy s neprospechom, záškoláctvom, rôznymi závislosťami a podobne.

Pokiaľ školský psychológ dokáže odhaliť a rozlúštiť vnútorné vzťahy v pedagogickom zbore, môže to byť aj jemu veľmi nápomocné, pretože mu to umožňuje ľahší prístup ku konkrétnym učiteľom a teda môže nepriamo ovplyvňovať aj žiakov. Súvisí to s tým, že veľké množstvo ťažkostí, kvôli ktorým sa žiak rozhodne navštíviť psychológa súvisí s procesom vyučovania a s činnosťou pedagogického zboru (Zapletalová, 2005).

Je preto veľmi dôležité, aby aj učitelia pochopili, ako a v čom im môže psychológ poradiť, no zároveň aj to, ako môžu oni pomôcť psychológovi a čo on od nich očakáva.

3.3 Vzťah školský psychológ – konkrétny učiteľ

Práca s učiteľom je vo svojej podstate prehĺbením práce s pedagogickým zborom. Jedná sa najmä o triednych učiteľov. Táto práca je veľmi dôležitá najmä v prípadoch, kde sa ukazuje že neprospech žiaka, respektíve neúspech učiteľa je spôsobený zvolením nesprávnych pracovných postupov zo strany učiteľa (Zapletalová, 2001). Pre mnohých učiteľov je neprijateľná možnosť, že za svoj neúspech v triede a rovnako aj za neúspech žiakov nesú zodpovednosť práve oni. Títo učitelia nemajú schopnosť a ani snahu pozitívne

---

⁷ Metaučenie: žiak by mal vedieť ako sa učí, v čom spočívajú jeho chyby v učení, čo môže spraviť pre zlepšenie učenia.

⁸ <http://www.dok.rwan.sk/UMB%20BB/poznamky/2-p%2Bpsychologia.pdf>

ovplyvňovať atmosféru v triede, práve naopak, svoj rešpekt si chcú vynútiť prílišnou direktívnosťou a vzbudzovaním úzkosti u žiakov, čo ich nakoniec privádza ku školskému psychológovi (Lazarová, 2004). A práve tu má úlohu školský psychológ, no tá spočíva hlavne v rozbere vyučovacieho štýlu daného učiteľa a priebehu vyučovacích hodín. Školský psychológ tu využíva poznatky z pedagogickej psychológie, ktoré sa následne snaží aplikovať do praxe. Metód ako pomôcť učiteľovi je veľké množstvo. Veľmi často spomínanou a využívanou metódou je napríklad technika autodiagnostiky⁹ (Zapletalová, 2002).

Súčasťou spolupráce je rovnako aj vytváranie metodického zázemia pre komunikáciu medzi učiteľmi a rodičmi, školský psychológ sa často stáva sprostredkovateľom ich vzájomnej komunikácie. Spolupráca učiteľa a školského psychológa je preto nevyhnutná pre fungovanie školského systému ako celku (Ďurič, 1998).

3.4 Vzťah školský psychológ – školská trieda

Každodennou činnosťou školského psychológa je mapovanie triedneho kolektívu. Cieľom tejto činnosti je zisťovať stav sociálnej klímy v triede a pomáhať vytvárať prostredie, v ktorom by žiaci lepšie zvládali svoje problémy, naučili sa rešpektovať jedinečnosť druhých a mohli prechádzať vzniku problémových situácií. Spolupráca triedneho učiteľa so psychológom je aj tu veľmi dôležitá, pretože učiteľ si často krát pri dennom kontakte so žiakmi dokáže všimnúť problémy skôr ako rodič (Metodika, 2001).

Každý triedny kolektív je organizmus a psychológ s učiteľom sa snažia, aby tento organizmus fungoval bez závažných problémov. K tomuto môže psychológ pomôcť organizovaním skupinových aktivít, ktoré na jednej strane pomáhajú žiakom spoznať sa navzájom a tak upevniť triedu ako sociálnu skupinu, a na strane druhej vytvára priestor pre prevenciu negatívnych javov, poprípade už existujúce negatívne javy pomáha odhaliť (Zapletalová, 2002).

Pri dobre naplánovaných metódach a formách môže psychológ pomocou takýchto skupinových aktivít získať veľmi veľa informácií o žiakoch samotných a rovnako aj o vzťahoch medzi žiakmi.

---

⁹ Autodiagnostika: pomáha učiteľovi nahliadnúť a poznať jeho vlastné vyučovacie metódy

3.5 Vzťah školský psychológ – jednotliví žiaci

Spektrum možností práce školského psychológa so žiakom závisí od profesijnej výbavy konkrétneho školského psychológa a samozrejme aj od typu školy, o ktorú sa jedná. Hlavný okruh problémov, s ktorými sa školský psychológ stretáva sa či už priamo, alebo nepriamo dotýka školskej úspešnosti a teda schopnosti žiaka učiť sa a podávať výkon, ktorý je v súlade s očakávaniami či už jeho vlastnými, učiteľovými alebo očakávaniami rodiny (Hvozdík, 1986).

Jednou z hlavných a prvých úloh školského psychológa pri kontakte s konkrétnym žiakom je to, aby navodil žiakovi pocit istoty a bezpečia a ubezpečil ho o tom, že nič z toho, čo klient povie psychológovi o svojej rodine, škole, či neúspechoch neopustí jeho pracovňu.

Školský psychológ musí vedieť odhaliť problém, ktorý je skrytý za takzvaný „zástupný problém“, s ktorým vstupuje žiak do pracovne psychológa. Pocit vzájomnej dôvery sa buduje aj na základe toho, že psychológ pozná svoje kompetencie a možnosti a má byť schopný rýchlo odporučiť klienta ďalším špecializovaným odborníkom, pokiaľ riešenie jeho problému nie je v jeho možnostiach (Štech, 2005).

Ukazuje sa že psychoterapeutický efekt má už len prítomnosť školského psychológa na škole a preto je vhodné zameniť často kladenú otázku, či psychológ môže vykonávať psychoterapeutickú činnosť v škole otázkou, či sa vôbec takejto činnosti psychológ na škole môže vyhnúť (Zapletalová, 2002).

Ďalšou úlohou školského psychológa je znižovať negatívne vplyvy psychofyziologických javov ako sú úzkosť, stres, strach a trému, na čo môže využiť rôzne formy relaxácie, či dokonca hypnózy. Tieto metódy by sa mali stať súčasťou psychológovej práce, pretože vedú klientov k spôsobu života, ktorý rešpektuje psychohygienu (Vymětal, 2007). Školský psychológ teda nielen odhaľuje príčiny problémov, ale snaží sa aj o navodenie klímy, v ktorej sa žiaci lepšie dokážu zvládať svoje problémy a rovnako táto pozitívna klíma pôsobí aj preventívne (Valihorová, Gajdošová, 2010).

3.6 Vzťah školský psychológ- rodič

Rodičia musia byť informovaní o školskom psychológovi a o pravidlách jeho fungovania na škole. Väčšina rodičov sa prikláňa ku pôsobeniu psychológa na škole, pretože sú nápomocní pri riešení problémov, ktoré majú bezprostrednú spojitosť so školou. Klienti taktiež zostávajú v prostredí, v ktorom problém vznikol, súvisí s ním alebo doňho zasahuje svojimi dôsledkami (Zapletalová, 2002).

Školský psychológ poskytuje rodičom informačné, konzultačné aj poradenské služby a táto súčasť práce sa považuje za veľmi náročnú (Štech, 2002).

Je treba však podotknúť, že na druhej strane, rodič, respektíve zákonný zástupca prvý človek, ktorý môže školskému psychológovi umožniť prácu s dieťaťom. Ak rodič nedá písomný súhlas k práci so žiakom, školský psychológ nemá právo vykonávať s ním akúkoľvek činnosť.

4 PROBLÉMY ŽIAKOV V UČENÍ, SPRÁVANÍ A V PROFESIONÁLNEJ ORIENTÁCII

V tejto kapitole sa budeme venovať trom, dôležitým, ktoré plní školský psychológ, respektíve trom oblastiam, v ktorým musí riešiť problémy. Sú to oblasti problémov žiakov v učení, v správaní a v profesionálnej orientácii. Školský psychológ však nielen identifikuje a diagnostikuje problém, no vypracováva aj návrh na riešenie, alebo aspoň optimalizovanie tohto problému. V tejto časti mojej práce sa budeme snažiť poukázať na konkrétne problémy, a ich identifikáciu a spôsoby riešenia o niečo konkrétnejšie ako doposiaľ.

4.1 Problémy žiakov v učení

Problémy žiakov v učení môžu vznikáť z rôznych dôvodov. Jedným z faktorov je napríklad vzťah žiaka ku škole, jeho motivácia, ďalej to môžu byť úroveň IQ, úroveň a vplyv rodinného prostredia, ale rovnako aj osobnostné vlastnosti žiaka. Tieto faktory môžu ovplyvniť žiaka na dvoch úrovniach a to pozitívnej a negatívnej. V tejto časti sa budem venovať tak žiakom s ťažkosťami v učení, ako aj žiakom talentovaným a nadaným.

4.1.1 Identifikácia problémov žiakov v učení

Práca psychológa zahŕňa všetkých žiakov alebo študentov školy alebo škôl, v ktorých psychológ pracuje. V identifikačnej fáze problémov žiakov v učení môže vymedziť:

- A. Žiakov s ťažkosťami v učení
- B. Nadaných a talentovaných žiakov (Hvozdík, 1986).

A. Identifikácia žiakov s ťažkosťami v učení

Často sa v tejto súvislosti používa pojem neprospech žiakov alebo školská neúspešnosť. Ak ide o delenie porúch učenia, v odbornej literatúre sa uvádza mnoho systémov delení, ktoré sú odvodené či už z príčin ťažkostí, prejavov alebo možností riešenia problémov v učení.

Identifikácia problémov žiakov je mnohofaktorová, závisí od počtu žiakov, času a možností, ktoré má školský psychológ k dispozícii. Môžeme vyčleniť 3 metódy a to identifikačné hárky, identifikačné dotazníky a psychologické vyšetrenia (Metodika, 2001). Školský psychológ sa môže oprieť o to, ako percipujú problémy konkrétneho žiaka učiteľia, spolužiaci alebo rodina. Po dohode s vedením odporúča identifikačné techniky učiteľom alebo môže vytvoriť samohodnotiace identifikačné hárky pre daného žiaka, poprípade hárky na posúdenie pre spolužiakov. Aplikácia identifikačných techník plní 3 hlavné ciele:

- Pozorovať problémy žiakov a vytvoriť si základnú pozíciu pre vytvorenie určitých plánov a stratégie na riešenie problému,
- Pomáhajú určovať, ktoré problémy treba riešiť primárne – na úrovni žiaka,
- Identifikovať najvýraznejšie problémy v rámci školy alebo triedy.

Identifikácia problémov žiakov v učení má 3 úrovne:

- Depistážno- screeningovú úroveň, ktorá zbiera informácie o prospechu problémových žiakov,
- Na základe dotazníkov sa konkretizuje problémová oblasť,
- Pomocou testov a psychologických vyšetrení sa analyzuje štruktúra osobnosti, ale aj interfunkčné vzťahy a schopnosti (Hvozdík, 1986).

Pri komunikácii o problémoch a ťažkostiach v učení nastávajú problémy hlavne z dôvodu, že či už sa jedná o rodiča, učiteľa alebo psychológa, každý využíva inú úroveň komunikácie a iné východiskové poznatky, čo môže viesť k nedorozumeniam. Preto spomínané rozdelenie na úrovne má zabrániť komunikačným chybám medzi učiteľmi, žiakmi, psychológom a rodičmi navzájom (Braun, 2001).

Prvá úroveň poukazuje na prospech žiakov v jednotlivých predmetoch. O výpovednej hodnote jednotlivých známok sa však vedú rôzne debaty. Znamka totiž neodzrkadľuje iba mentálnu úroveň žiaka, ale žiak dostane napríklad zlú známku za nesplnenie domácej úlohy, alebo nepeknú úpravu písma. Mnohí učelia však rozlišujú tieto známky rôznymi farbami alebo poznámkami, ktoré ku známke pripíšu, alebo naopak, žiak môže dostať dobrú známku za dobré správanie, disciplínu, či ochotu (Metodika, 2001).

Aj tieto skutočnosti sa stali základom pre vytvorenie niekoľkých rôznych postupov

identifikácie žiakov. Prvým z nich je prístup normatívny, ktorý sa zaoberá kvantitatívnymi informáciami, ďalej je to prístup ipsatívny, ten sa hodnotí na základe pozorovania a rozhovorom so žiakmi a posudzovateľ nemá k dispozícii kvantitatívne skóre a posledný prístup je spojením predchádzajúcich dvoch.

V téme identifikácie problémov žiakov v učení je dôležitou oblasťou aj vyhľadávanie tvorivých, nadaných a talentovaných žiakov (Hvozdič, 1986).

B. Identifikácia tvorivých, nadaných a talentovaných žiakov

Na dôležitý význam vyhľadávania, identifikácie a práce s nadanými žiakmi upozorňujú školské predpisy, nariadenia, koncepcie a rovnako aj školský zákon. Tieto deti majú veľmi veľkú hodnotu pre našu spoločnosť, ale zároveň majú voči nim psychológovia a pedagógovia obrovské záväzky a to v tom zmysle, že ich úlohou je aby toto nadanie premenili na činnosť a aby viedli žiakov k rozvíjaniu svojho potenciálu (Valihorová, 2005).

Postup pri vyhľadávaní nadaných žiakov má viac krokov. Najskôr si učitelia vytipujú takýchto žiakov a identifikujú ich pomocou rôznych dotazníkov a škál. Ďalším krokom je evidencia nadaného žiaka výchovným poradcom, ktorý predloží pedagogickej rade návrh na program rozvoja nadaných žiakov. Následne na to je na rade realizácia týchto programov, ďalej zhodnotenie účinnosti týchto programov a nakoniec zbieranie spätných informácií o úspešnosti programu (Valihorová, 2001).

Čo sa týka diagnostikovania schopností a tvorivosti žiakov, poznávame tri úrovne :

- Úroveň schopností a tvorivosti,
- Štruktúru schopností a tvorivosti,
- Dynamiku schopností a tvorivosti (Hvozdič, 1986).

Rovnako ako diagnostikovanie nadaných, tak aj diagnostika tvorivých žiakov má svoje etapy. V prvej etape sa diagnostikujú tvorivé schopnosti na základe figurálnych a verbálnych testov, pomocou ktorých sa zisťujú tieto faktory tvorivosti: fluencia, flexibilita, originalita, senzitivita, redefinovanie a elaborácia¹⁰.

V tejto oblasti práce školského psychológa nejde iba o identifikáciu nadaných a talentovaných žiakov, ale ide aj o to, aby sa žiak obohatil o nové vedomosti a informácie a aby mu psychológ pomohol získať predpoklady na sebarozvíjanie a sebazvedľovanie.

---

¹⁰ http://www.mpc-edu.sk/library/files/harausov__a4_web.pdf

4.1.2 Eliminácia problémov v učení

Úlohou školského psychológa je nielen odhaliť a identifikovať problém, ale aj navrhnúť riešenia na jeho odstránenie, alebo aspoň zmiernenie.

Tieto dva procesy, diagnostika a terapia spolu úzko súvisia a nadväzujú na seba. Ak však ide o terapiu, je to zásah do celej osobnosti (Hvozdík, 1986).

Ťažkosti v učení má najskôr možnosť všimnúť si učiteľ, ktorý intenzívne pracuje a komunikuje so žiakom a má priamy prístup k jeho výsledkom. Následne na to, ak učiteľ identifikuje problém, dieťa navštívi školského psychológa. Ten má za úlohu určiť, či je tento problém spojený s tým, že sa dieťa učí pod svoje možnosti, alebo sa učí v rámci svojich možností, alebo dokonca nad svoje možnosti. Následne je jeho úlohou definovať, príčinu z akej vychádzajú tieto problémy. Môže sa jednať o fyziologickú príčinu a teda dieťa môže mať problém s nervovou sústavou, sluchom a podobne. Problémy môžu vyplývať aj z emočnej oblasti, keď dieťa pociťuje strach, úzkosť, ďalej môžu byť príčinou intelektová oblasť (mentálna zaostalosť), pedagogická oblasť, keď má dieťa zlozvyky v učení alebo negatívny postoj k zložkám školy, alebo nakoniec môže byť problémom motivácia. Následne na to školský psychológ vypracuje predbežnú diagnózu v ktorej uvedie príčiny, na základe toho sa neskôr vypracuje reedukačný plán (Valihorová, 2010).

Ak sú problémy žiaka z oblasti, ktorej riešenie je v kompetencii školského psychológa, tak ten môže navrhnúť **doučovanie**, ktoré sa volí v prípade, ak žiak zaostáva napríklad v určitých predmetoch alebo bol tento jeho nedostatok spôsobený dlhšou absenciou v škole.

Ďalším spôsobom, ktorým môže školský psychológ pomôcť je **poradenstvo**. Rodičom, respektíve zákonným zástupcom môže poskytnúť rady, ako pomáhať dieťaťu aby sa efektívnejšie učilo a teda ako rozumne dávkovať učivo, aký časový priestor venovať učivu a rovnako aj pomôcť zistiť, v ktorom čase v rámci dňa má dieťa najproduktívnejšiu fázu, čo sa pri učení dá využiť.

Pri zlepšovaní metód učenia sa je veľmi dôležitým faktorom aj **motivácia**. Je potrebné zistiť štruktúru osobnosti žiaka a odhaliť disfunkčné oblasti motivácie, následne ich napraviť, aby žiak získal pozitívnejší prístup k učeniu. Medzi takéto bariéry patrí napríklad veľké množstvo zbytočného učiva, neadekvátny prístup učiteľa. Podľa toho či sa disfunkčná oblasť týka iba určitého špecifika, napríklad nejakého predmetu, alebo učiteľa,

alebo sa týka úplne celej osobnosti, školský psychológ vyberá programy na rozvíjanie motivácie (Gajdošová, 1997).

Školský psychológ ale nerieši iba otázku žiakov, ktorí majú nejakú poruchu, ktorá im spôsobuje problémy v učení, ale jeho prácou je aj vytvoriť plán pre nadané a talentované deti, aby mali možnosť rozvíjať svoj talent v primeranej miere.

Treba však podotknúť a pripomenúť, že tieto spôsoby nápravy je školský psychológ oprávnený vykonávať, pokiaľ sa však vyskytne problém, ako napríklad nejaká fyziologická porucha, porucha nervovej sústavy alebo iné, vtedy je na školskom psychológovi, aby pomohol rodičom a poradil im správneho odborníka, ktorý im v tejto oblasti pomôže a neskôr po odhalení a náprave základného problému sa môže školský psychológ spolupodieľať na vytváraní integračného programu.

4.2 Problémy žiakov v správaní

Identifikácia problémov v správaní žiakov je ďalšou z oblastí, ktorej sa školský psychológ venuje. Tieto problémy spadajú do kategórie, kde je potrebné identifikovať dysfunkčný prvok systému.

4.2.1 Identifikácia problémov žiakov v správaní

Delenie, žiakov s problémami v správaní vyplýva z príčin, ktoré ho spôsobujú. Základom môže byť problém v **biologickom** dozrievaní (maladaptácia), **psychickom** vývine (maladjustácia), alebo problémy v **sociálnej** oblasti, začleňovanie do sociálneho systému (malsocializácia). Eysenck tvrdil, že krajná podoba osobnostnej maladjustácie vedie na psychiatriu a krajná podoba malsocializácie do kriminálu. Je ale zrejmé, že všetky tri príčiny môžu byť kombinované a teda že sa nemusia zákonite vyskytovať samostatne (Hvozdík, 1986).

Pri problémoch žiakov v správaní, respektíve delikvencii, je dôležitá skorá identifikácia. Osobnosť takýchto detí je totižto veľmi fixovaná a odolná voči vonkajším vplyvom a nedovolí manipulovať so sebou. Delikventné správanie však nevzniká len tak zo dňa na deň, ale postupne sa vyvíja, preto ak je napríklad učiteľ v dennodennom kontakte s takýmto žiakom, mal by ho čím skôr vedieť odhaliť.

Prvé prejavy delikventného správania sa dajú odhaliť už na prvom stupni základnej školy, až pri 90% delikventov bolo pozorované neprimerané správanie už v treťom ročníku na základnej škole a teda približne vo veku 8 až 9 rokov (Štefflová, 2005).

Pri identifikácii problémového správania sa využívajú rôzne metódy. Či už sú to dotazníky, testy, ktoré sa zameriavajú na oblasť sociálneho zázemia, sociálnej prispôsobivosti žiaka a na vyhľadávanie izolovaných a odmietaných žiakov, alebo sa môžu použiť aj sociometrické metódy a v prípade, že má žiak strach z takejto metódy, môže sa použiť aj anonymná sociometria¹¹.

Čo sa týka rozdelení a kategorizácie, mnoho autorov uvádza rôzne typy delení, podľa rôznych faktorov. V tabuľke 1 je vypracované rozdelenie na základe zhodnotenia viacerých delení a teórií.

Tabuľka 1 - Delenie problémov v správaní

Problémy žiakov v správaní		
zdravotné problémy	osobnostné problémy	socializačné problémy
<ul style="list-style-type: none"> - ZPS - Hypochondria - Lavorukosť - Sensorické ťažkosti - Bolesti hlavy a pod. 	<ul style="list-style-type: none"> - Neurotické (tiky, zajakávanie, pomočovanie, obhrýzanie nechťov a pod. - Pasivita, nesamostatnosť, uzavretosť, denné snenie, nedostatok záujmov, nesmelosť - Precitlivenosť, plačlivosť, rozmazanosť - Tréma, strach, úzkosť, červenanie - Hyperaktivita, živosť, táravosť, nadmerná fantázia - Svetonázorové problémy, preferencia hodnôt, zmysel života, rezignácia - Nepozornosť, nevytrvalosť, nesústredenosť, slabá vôľa, problémy sebaregulácie 	<ul style="list-style-type: none"> - Afekty, výbuchy zlosti, impulzivnosť, zúrivosť, neovláda svoje správanie, „šaškuje“ - Agresívne správanie, drzosť, nedisciplinovanosť, bitky, neplnenie príkazov, škriepenie sa, ničenie vecí, vysmievanie sa iným - Sexuálne problémy, promiskuita, oplzlé reči, príživníctvo - Klamanie, falšovanie podpisov, nezodpovednosť, nedodržanie sľubov, - Fajčenie, alkohol, toxikománia - Krádeže - Záškoláctvo, úteky, túlanie sa

(Hvozdič, 1986).

¹¹ http://www.ldp.sk/rozhodovanie/clanky_subory/ProblemySoSpravanim.pdf

4.2.2 Eliminácia problémov žiakov v správaní

V prvom rade treba zdôrazniť, že od školského psychológa sa neočakáva klinická psychoterapia, pretože náplňou práce školského psychológa je v spolupráci s učiteľmi identifikovať problém a navrhnúť program na eliminovanie nežiaduceho správania.

Vznik a rovnako aj zvládanie niektorých porúch však úzko súvisí so školským prostredím. Spomeniem len pár a to napríklad afekty, denné snenie, enurezis¹², tiky, hyperaktivita, klamstvo, krádeže, úteky, vulgarizmy, alkohol, fajčenie či narkománia¹³.

Prvým spôsobom pri eliminácii týchto problémov je posilnenie už existujúceho dobrého správania u dieťaťa. Treba si však uvedomiť že posilnenie je najefektívnejšie priamo po nejakom pozitívnom správaní, a rovnako aj to, že každé dieťa má svoju vlastnú osobnosť a to čo pôsobí ako posilňovací prostriedok na jedno dieťa, nemusí rovnako pôsobiť aj na druhé. Ak je posilňovanie pozitívneho správania u dieťaťa úspešné, plynule to prechádza do vytvorenia nového správania. Preto je dôležité posilňovať žiaduce správanie, pretože aj nevedomé posilňovanie nežiaduceho správania môže viesť k vytvoreniu nových návykov (Ďurič, 1998). Ďalším spôsobom ako obmedziť nežiaduce správanie je zastavenie nežiaduceho správania, na čo existuje niekoľko spôsobom. Prvým z nich je **nasycovanie**, kedy dieťaťu dovoľíme, alebo dokonca trváme na tom aby túto činnosť vykonávalo. Ďalej môžeme uplatniť **zásadu zániku**, ktorá hovorí o tom, že ak dieťa nedostáva pozornosť na činnosti, ktoré prevádza, po čase prestanú mať pre neho význam. Zásada **nezlučiteľnosti** vyjadruje myšlienku, že treba odmeňovať tú činnosť, ktorá sa nezlučuje s nežiaducou činnosťou. Modifikáciou **emocionálneho správania** môže školský psychológ, ale aj rodič rovnako napomôcť eliminácii problémového správania. Tu sa ako posilňovače využívajú emocionálne zážitky, či už pozitívne alebo negatívne (Hvozdič, 1986). Pomocou tejto techniky sa však dieťa môže napríklad aj naučiť vyhýbať sa nebezpečenstvu, keď ho naučíme spájať si určité predmety a javy s negatívnymi situáciami.

Pri odstraňovaní negatívneho správania je však dôležitá spolupráca okolia daného dieťaťa, pretože keď školský psychológ bude využívať nejakú metódu na nápravu správania a rodič sa bude správať v nesúlade so zásadami tejto metódy, vtedy je snaha

---

¹² Enurezis (pomočovanie)- môže byť spôsobený negatívnym postojom ku škole

¹³ http://www.centrumnadania.sk/index.php?filename=por_sprav_vzdelavanie

bezpredmetná a teda netreba sa zapodievať vždy iba samotným žiakom, ale zapojiť do zmien aj rodičov a učiteľov, ktorí by tomuto postupu mali napomáhať (Metodika, 2001).

4.3 Pomoc pri výbere profesijnej orientácie žiakov

Náplňou práce školského psychológa nie je iba vyhľadávanie, identifikovanie a riešenie mnohých problémov súvisiacich so vzdelávaním a výchovou. Školský psychológ poskytuje rovnako aj poradenské služby a konzultačné služby. Medzi ne patrí aj pomoc žiakom pri výbere budúcej profesie, či výbere strednej školy. Každý žiak má možnosť prísť na konzultáciu ku školskému psychológovi. Pomocou série dotazníkov, testov a rozhovoru vie psychológ poradiť žiakovi, akým smerom by sa mal v profesijnom živote vybrať¹⁴.

Dôležitým pojmom v tejto oblasti je **profesijná zrelosť**. Tento termín vyjadruje vekovú vyspelosť žiaka, jeho sebaopoznanie, ale aj poznanie sveta škôl či pracovného trhu a rovnako aj požiadaviek spoločnosti. Vyjadruje rovnako aj zrelosť konkrétneho žiaka na adekvátnu a zodpovednú profesijnú orientáciu (Hvozdič, 1986).

Je však vhodné, aby mal možnosť školský psychológ viesť rozhovor aj s rodičmi žiaka, kedy je možné ľahšie zistiť, aké je zmysľovanie žiaka a ako sa rozhoduje o svojej budúcnosti. Ak je rozhovor s rodičmi a žiakmi správne a systematicky vedený, dajú sa ľahko odhaliť napríklad neprimerané požiadavky či nerozhodnosť žiaka (Gajdošová, 1997).

Čo sa týka konkrétnej intervencie školského psychológa a žiaka, tak psychológovou úlohou je zisťovať zrelosť na voľbu povolania alebo školy, pomáha pri tvorbe plánov na ovplyvnenie profesijnej orientácie žiaka, no rovnako môže ovplyvňovať aj postoje rodičov a poskytuje žiakovi aktuálne, presné a relevantné informácie o súčasnom stave pracovného trhu a škôl.

„Profesiová orientácia sa dotýka najvnutornejších pohnútok, cieľov a hodnôt každého človeka, a preto školský psychológ nezastupiteľne analyzuje a ovplyvňuje osobnosť v tom zmysle, aby sa človek mohol v budúcnosti čo najoptimálnejšie realizovať vo svojom povolaní pre svoje vlastné blaho, ale aj blaho spoločnosti“ (Hvozdič, 1986).

---

¹⁴ <http://poradenstvo-mikulas.lepsiweb.sk/sluzby/profesijna-orientacia/>

5 ZÁVER

Náplň práce školského psychológa je v dnešnej dobe veľmi diskutovanou témou. Nakoľko prítomnosť a pôsobenie školského psychológa na školách ešte nie je samozrejmosťou, tak mnoho článkov školského systému nemá presnú predstavu o tom, čo by mal školský psychológ spĺňať a akú prácu by mal vykonávať. Preto psychológ, ktorý sa uchádza o prácu na škole by mal mať jasne určené podmienky a náplň svojej práce.

V tejto práci sme sa preto snažili vyčleniť hlavné oblasti pôsobenia školského psychológa a vytvoriť ucelený obraz o jeho pôsobení, pretože zdroje sú rôzne a každý z nich vymedzuje pole pôsobenia školského psychológa vždy trochu inak.

V prvej kapitole sme sa zamerali na charakterizovanie školskej psychológie ako samostatnej aplikovanej psychologickkej disciplíny, vrátane opisu histórie a teda postupného vzniku školskej psychológie ako samostatného odboru.

V druhej kapitole sme charakterizovali konkrétnejšie funkciu školského psychológa v školskom zariadení a v čom spočíva náplň jeho práce. Zároveň sa zameriavame na bližší opis sekvenčného modelu školského psychológa, ako jedného z hlavných kategorizácií činnosti školského psychológa

V tretej kapitole sme konkretizovali vertikálne členenie činnosti školského psychológa a v podkapitolách konkrétnejšie vzťahy školského psychológa s jednotlivými článkami školského systému.

V poslednej a teda štvrtej kapitole sme sa zamerali na 3 oblasti práce školského psychológa, ktoré sú najznámejšie aj pre verejnosť a rovnako aj veľmi často využívané v praxi. V prvej podkapitole konkretizujeme prácu psychológa so žiakmi, ktorí majú problémy v učení, popisujeme aj ich identifikáciu aj elimináciu chýb. V druhej podkapitole charakterizujeme prácu so žiakmi s problémami v správaní a rovnako ako v prvej podkapitole, ich identifikáciu a diagnostiku. Tretia podkapitola sa zameriava na problémy žiakov v profesijnej orientácii.

Snažili sme sa vymedziť a charakterizovať tie najdôležitejšie kompetencie, respektíve tie, ktoré sú v dnešnej dobe najviac využívané a je potrebné, aby sa dostali do povedomia ľudí a hlavne rodičov a učiteľov, pretože nie každý má vedomosť o tom, že môže využiť služby školského psychológa v prípade, ak má nejaký problém, či už žiak s prospechom alebo vzťahmi v škole, alebo rodič so svojím dieťaťom.

Vypracovávanie tejto práce mi zároveň aj veľmi pomohlo, pretože práca školského psychológa ma veľmi zaujíma a v budúcnosti by som sa chcela uberať týmto smerom, takže hlbšie vniknutie do tejto témy mi rozšírilo obzory a znalosť o práci školského psychológa. Preto dúfam že táto práca bude aj pre čitateľov prínosom a dopomôže čitateľovi k porozumeniu, lepšiemu prehľadu a možno aj osvojeniu si základných poznatkov o práci školského psychológa.

6 BIBLIOGRAFIA

ATKINSON, Rita L. et al. (2003). Psychologie. Praha: Portál. 752 s. ISBN 80-7178-640-3.

BRAUN, Richard. (2001). Činnost školního psychologa na základní škole (koncepte). [online], Praha: Addendo o. s. [cit. 22. 11. 2010]. 23 s. Dostupné z <<http://www.audendo.cz/koncepce/koncepce.pdf>>

ČÁP, Jan. MAREŠ, Jiří. (2007). Psychologie pro učitele. Praha: Portál. 656 s. ISBN 8073672731.

ĎURICĚ, Ladislav. (1998). Problémy školskej psychológie a školských psychologov. In Metódy a programy práce školského psychológa, zborník referátů. Bratislava: AŠP. s. 15 – 26. ISBN: 8096808311

FLEŠKOVÁ M. Pedagogická psychológia. Dostupné na: <<http://www.dok.rwan.sk/UMB%20BB/poznamky/2-p%2Bpsychologia.pdf>>

FURMAN, Anton. (1997a). Školská psychológia v Anglicku. In Školský psychológ, [online], č. 1/2. [cit. 10. 11. 2010]. ISSN 1212-0529. Dostupné z <<http://www.lfhk.cuni.cz/mares/sp/casopis/97/clanky/furman.htm>>

FURMAN, Anton. (1997b). Smery rozvoja školskej psychológie v SR. In Školský psychológ, [online], č. 3/4. [cit. 10. 11. 2010]. ISSN 1212-0529. Dostupné z <http://www.lfhk.cuni.cz/mares/sp/casopis/97/clanky/furman1.htm>

GAJDOŠOVÁ, Eva. (1997a). Psychoterapia v práci školského psychológa: áno alebo ne? In Školský psychológ, [online], č. 3/4. [cit. 10.11.2010]. ISSN 1212-0529. Dostupné z <<http://www.lfhk.cuni.cz/mares/sp/casopis/97/clanky/gajdo.htm>>

GAJDOŠOVÁ, EVA. (1997b). Školský psychológ: špeciálne otázky zo školskej psychológie. Bratislava: Univerzita Komenského, 148 s. ISBN 8022311537

GAJDOŠOVÁ, Eva. (1998). Školský psychológ a jeho vstup do humanizácie našich škôl. Bratislava: Príroda, 189 s. ISBN 80- 07- 01029 - 7

GAJDOŠOVÁ, Eva. (2001). Miesto a poslanie školského psychológa pri realizácii programu rozvoja výchovy a vzdelávania v SR – úvodný referát. In Miesto a poslanie školského psychológa pri realizácii programu rozvoja výchovy a vzdelávania v SR: Zborník referátov zo 6. zjazdu Asociácie školskej psychológie SR a ČR, Bratislava, srpen 2000, Bratislava: PSYCHOPROF. s. 5 – 12. ISBN 80-968083-6-2

GAJDOŠOVÁ, Eva. VALIHOROVÁ, Marta. (2010). Školský psychológ na Slovensku. [online] [cit. 10. 4.2011]. Dostupný z <<http://www.aspsr.sk/skolsky-psycholog/na-slovensku>>

GILLERNOVÁ, Ilona a kol. (2000). Slovník základních pojmů z psychologie. Praha: Fortuna. 79 s. ISBN 80-7168-683-2

HARAUŠOVÁ H. (2001). Ako aktivizujúco vyučovať odborné predmety. Bratislava: Metodicko-pedagogické centrum v Bratislave. ISBN 978-80-8052-396-1. Dostupné na: <http://www.mpc-edu.sk/library/files/harausov__a4_web.pdf>

HARTL, Pavel. HARTLOVÁ, Helena. (2000) Psychologický slovník. Praha: Portál. 776 s. ISBN 807178303X

HARTL, Pavel. HARTLOVÁ, Helena. (2010). Velký psychologický slovník. Praha: Portál. 800 s. ISBN 8073676869

HVOZDÍK, Ján. (1986). Základy školskej psychológie. Bratislava: SPN. s. 360.

HVOZDÍK, Ján. HVOZDÍK, Stanislav. (2000). Kapitoly zo školskej psychológie, Zväzok 2. Prešov: Prešovská univerzita, Filozofická fakulta. s. 219. ISBN 8088885981

LAZAROVÁ, Bohumíra. (2008a). Netradiční role učitele: O situacích pomoci, krize a poradenství ve školní praxi. Brno: Paido. 69 s. ISBN 8073151154

LAZAROVÁ, Bohumíra. (2008b). Školní psychologie v České republice po roce 1989. In Československá psychologie. Ročník LII, č. 5. s. 480 – 492. ISSN 0009-062X .

MAREŠ, Jiří. (1997). Dopis prvnímu náměstkovi ministra školství ČR Dr. F. Kozlovi. In Školský psycholog, [online], č. 1/2. [cit. 10. 11. 2010]. ISSN 1212-0529. Dostupné z <<http://www.lfhk.cuni.cz/mares/sp/casopis/97/clanky/kozel.htm>>

MERTIN, Václav. (1997). K pojetí školní psychologie. In Školský psycholog, [online], č. 1/2. [cit. 10. 11. 2010] . ISSN 1212-0529. Dostupné z <<http://www.lfhk.cuni.cz/mares/sp/casopis/97/clanky/mertin.htm>>

Metodika práce školních psychologů na ZŠ a SŠ. (2001). Projekt : MŠMP. Praha: IPPP.

OAKLAND, Thomas. BRUE, Alan W. (1996). Mezinárodní perspektivy školní psychologie. In Pedagogika, mimořádné číslo. Praha Univerzita Karlova, roč. XLVI. s. 24 – 31. ISSN 1338- 0982.

Poruchy správania- vzdelávanie. Dostupné na:

<http://www.centrumnadania.sk/index.php?filename=por_sprav_vzdelavanie>

Profesijná orientácia žiakov. Centrum pedagogicko - psychologického poradenstva a prevencie. Dostupné na: <<http://poradenstvo-mikulas.lepsiweb.sk/sluzby/profesijna-orientacia/>>

STRACH, Jiří. VESELÁ, Jana. (2002). Školní třída a možnosti školního psychologa (možnosti počítačových učeben). In Novinky v pedagogické a školní psychologii 2001, sborník příspěvků z 9.česko – slovenského semináře, Zlín 31.8. – 1.9. 2001. Zlín: Lingua, s. 67 – 70.

Školský psycholog v legislatíve: Zákon o pedagogických zamestnancoch. Dostupné na:

<http://www.aspsr.sk/index.php?option=com_wrapper&view=wrapper&Itemid=194>

ŠTEFFLOVÁ, Jaroslava. (2005). Cesta ke školnímu psychologovi. In Učitel'ské noviny, [online],č. 37. [cit. 30. 3. 2011]. ISSN 0139-5769 . Dostupné z

<<http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=4182&PHPSESSID=052819b807f3fe4bb33ca2be68541904>>

ŠTECH, Stanislav. (2002). Sonda do profese školního psychologa v ČR. In Novinky v pedagogické a školní psychologii 2001, sborník příspěvků z 9. česko – slovenského semináře, Zlín 31.8. – 1.9.2001. Zlín: Lingea. s. 22 – 31. ISBN 80- 86856- 11- 9

ŠTECH, Stanislav. (2005). Na čem stojí důvěra školního psychologa a učitele? In MAREŠ, Jiří. SVATOŠ, Tomáš. Eds. Novinky v pedagogické a školní psychologii 1995 – 2005, (sborník příspěvků), Hradec Králové. Praha: IPPP. s. 34 – 35. ISBN 80- 86856- 11- 9

TERJESEN, Mark D., KASSAY, Kimberly S., BOLGER, Maria. (2008) Developing the profession of school psychology in vietnam. In National Association of School Psychologists. Communique, 37(2), 1,[online] [cit. 11. 4. 2011]. Dostupné z <<http://search.proquest.com/docview/274511311?accountid=16531>>

VALIHOVÁ, Marta. GAJDOŠOVÁ, Eva. (2010). Školská psychológia ako aplikovaná psychologická disciplína. [online] 9 s. [cit. 10. 4. 2011]. Dostupný z <<http://www.aspsr.sk/skolska-psychologia/ako-aplikovana-disciplina>>

VALIHOVÁ, Marta. GAJDOŠOVÁ, Eva. (2011). História školskej psychológie. [online] [cit. 10. 4. 2011]. Dostupný z <http://www.aspsr.sk/skolska-psychologia/historia-vzniku>

VALIHOVÁ, Marta. (2001). Školský psychológ a jeho uplatnenie v pedagogickej praxi (v kontexte projektu „Milénium“). In Miesto a poslanie školského psychológa pri realizácii programu rozvoja výchovy a vzdelávania v SR: Zborník referátov zo 6. zjazdu Asociácie školskej psychológie SR a ČR, Bratislava, srpen 2000, Bratislava: PSYCHOPROF. s. 25 – 32. ISBN 80-968083-6-2

VALIHOVÁ, Marta. (2005). Spolupráca školského psychológa s učiteľmi. In MAREŠ, Jiří. SVATOŠ, Tomáš. Eds. Novinky v pedagogické a školní psychologii 1995 – 2005, (sborník příspěvků), Hradec Králové. Praha: IPPP. s. 36 – 37. ISBN 80- 86856- 11- 9

ZAPLETALOVÁ, Jana. (2001). Pociť bezpečí a důvěry žáků – klientů školního psychologa (psychoterapie ve školním prostředí ano či ne). In Miesto a poslanie školského psychológa pri realizácii programu rozvoja výchovy a vzdelávania v SR: Zborník referátov zo 6. zjazdu Asociácie školskej psychológie SR a ČR, Bratislava, srpen 2000, Bratislava: PSYCHOPROF. s. 112 – 114. ISBN 80-968083-6-2

ZAPLETALOVÁ, Jana. (2002). Co dělá školní psycholog? Kritická místa profese. [online] [cit. 10. 11. 2010]. 14 s. Dostupný z <<http://www.kr-moravskoslezsky.cz/zip/poradna.pdf>>

ZAPLETALOVÁ, Jana. (2005). Koncepce poradenských služeb poskytovaných ve škole. In MAREŠ, Jiří. SVATOŠ, Tomáš. Eds. Novinky v pedagogické a školní psychologii 1995 – 2005, (sborník příspěvků), Hradec Králové. Praha: IPPP. s. 39. ISBN 80- 86856- 11- 9

ZÁHOROVÁ S. Problémy so správaním: Metodický materiál pre rodičov a učiteľov. (2007). Dostupné na:
<http://www.ldp.sk/rozhodovanie/clanky_subory/ProblemySoSpravanim.pdf>